

Directoraat-Generaal Milieu
Programmadirectie Duurzaam
Inkopen

Rijnstraat 8
Postbus 20951
2500 EZ Den Haag

Keurmerken en Duurzaam Inkopen – wat zegt VROM?

Uitleg bij het Rijksbeleid naar aanleiding van de ophef over hout, koffie etc.

Datum
17 juni 2010

Wat is een keurmerk?

Artikel 23, lid 6 van de Aanbestedingsrichtlijn 2004/18/EG noemt iets een keurmerk als

- a. de specificaties geschikt zijn voor het vaststellen van de kenmerken van de opdracht;
- b. de eisen van het keurmerk gebaseerd zijn op wetenschappelijke informatie;
- c. het keurmerk is aangenomen in samenspraak met belanghebbenden zoals overheid, consumenten en milieu-organisaties;
- d. het keurmerk toegankelijk is voor alle geïnteresseerde partijen.

Bekende voorbeelden zijn onder meer Milieukeur, Europees Ecolabel, FSC, Max Havelaar. Ook andere zaken worden in het dagelijkse taalgebruik wel eens een keurmerk genoemd, zoals energielabels, normen of in wetgeving vastgelegde standaarden zoals 'biologisch'. Die laten we hier buiten beschouwing.

Mag je een keurmerk eisen als inkoopvoorwaarde?

Een inkoopvoorwaarde mag niet luiden 'ik wil keurmerk X'. Ook met de toevoeging 'of gelijkwaardig' mag het niet. Dit vloeit voort uit artikel 23, lid 6 van de Aanbestedingsrichtlijn 2004/18/EG. Je mag alleen de criteria uit een keurmerk gebruiken bij de opdrachtverlening, die niet strijdig zijn met de beginselen van transparantie, proportionaliteit en non-discriminatie. Ook moeten de criteria verifieerbaar zijn. Bovendien moeten de criteria in de juiste fase van de aanbestedingsprocedure worden gehanteerd. Afhankelijk van de inhoud van de criteria betreft het dan een geschiktheidseis, technische specificatie, gunningscriterium of bijzondere uitvoeringsvoorwaarde. Wel mag je aangeven welke keurmerken in ieder geval aan de genoemde criteria voldoen, zodat de aanbieder die als bewijsmiddel mag voeren.

Hoe moet je omgaan met gelijkwaardig bewijs?

Ook al geldt een keurmerk mogelijk als bewijsmiddel, een inkoper moet elk ander passend bewijsmiddel toelaten. Dit betekent dat hij moet beoordelen of een alternatief bewijs, bijvoorbeeld een technisch rapport, ook voldoet aan de gestelde criteria.

Mag je je politiek uitspreken voor één keurmerk?

Dat mag, maar je mag deze uitspraak niet vertalen in het vragen van een keurmerk in aanbestedingen.

Hoe zit het met de landelijke Duurzaam Inkopen criteria?

Bij de milieucriteria is de bovenbeschreven lijn gevolgd. Bij sommige productgroepen zijn uit een waardevol keurmerk een aantal relevante en juridisch acceptabele elementen gehaald. Het keurmerk zelf is aangegeven als mogelijk bewijsmiddel. Bij de actualisatie van de milieucriteria kan, als de stakeholders dit wenselijk vinden, ook voor andere keurmerken worden onderzocht welke onderliggende criteria zijn te gebruiken.

Voor de sociale criteria is door het kabinet vastgesteld voor welke bestaande internationale sociale normen de opdrachtnemer zich, in het kader van Duurzaam Inkopen, in zijn keten moet inspinnen. Keteninitiatieven, waaronder keurmerken, kunnen zich aanmelden om in dit kader te worden gekwalificeerd. Op basis van enkele voorwaarden bepaalt VROM i.o.m. andere ministeries of het betreffende initiatief voldoende waarborgen kent dat de inspanning door de aangesloten bedrijven wordt geleverd. Een bewijs van lidmaatschap of certificaat voldoet dan als bewijsmiddel. Niet aangesloten bedrijven moeten via aparte activiteiten en rapportages bewijzen dat ze zich inspinnen.

Sinds januari 2010 bevatten de criteriadocumenten voor sommige productgroepen een minimumeis voor duurzaam hout. Daarin wordt gebruik gemaakt van de criteria voor duurzaam hout (Dutch Timber Procurement Criteria) zoals de minister van VROM met betrokkenheid van stakeholders en met goedkeuring van het Parlement in juni 2008 publiceerde. Een onafhankelijke commissie onderzoekt welke keurmerken aan deze criteria kunnen voldoen. Meerdere keurmerken zijn inmiddels positief getoetst en dus te gebruiken als bewijsmiddel. Ook alternatief bewijs is mogelijk en kan ter toetsing worden voorgelegd aan de onafhankelijke commissie. Het is de bedoeling de minimumeis voor duurzaam hout in de loop van de tijd ook voor andere productgroepen in te voeren.

Hoe oordeelt de rechter?

Op grond van enkele recente rechtszaken wordt door sommigen de bovenbeschreven lijn in twijfel getrokken. Nadere bestudering van de zaken laat echter zien dat over deze lijn geen uitspraak is gedaan. Er waren enkele kort gedingen over koffie (Provincie Groningen, Alkmaar/Den Helder). Douwe Egberts stelde dat daarin ten onrechte naar Max Havelaar werd gevraagd. Omdat de aanbestedende diensten in de nota van inlichtingen duidelijk hebben gemaakt dat bedoeld was te vragen naar bepaalde eerlijke handelscriteria, heeft de rechter de eis afgewezen. Omdat het kort geding betrof, heeft de rechter zich niet uitgesproken over de vraag of de genoemde eerlijke handelscriteria juridisch acceptabel zijn. Van de Europese Commissie is reeds vernomen, dat deze twijfels heeft bij de juridische toelaatbaarheid van sommige van de gebruikte eerlijke handelscriteria. De Commissie heeft aangekondigd naar aanleiding van een concrete aanbesteding (Provincie Noord-Holland), waarin onder meer deze criteria werden gehanteerd, een zaak te starten bij het Europese Hof van Justitie. Dit moet duidelijkheid bieden.

Ook waren er twee kort gedingen over hout. In het ene geval werd gesteld dat de gemeente Boskoop in haar technische specificaties geen FSC-Chain of Custody-certificaat had mogen vragen. De rechter heeft de eis van de klager afgewezen, omdat er geen sprake was van een technische specificatie maar van een geschiktheidseis. De rechter heeft zich echter niet uitgesproken over de vraag of een dergelijke geschiktheidseis juridisch toelaatbaar is. In de aanbestedingsrichtlijn is een limitatieve opsomming van toegelaten geschiktheidseisen gegeven. In het andere kort geding (Utrecht) betrof het de vraag of de aanbestedende dienst correct had gehandeld bij de beoordeling van de gelijkwaardigheid tussen de keurmerken FSC en PEFC-Finland. De rechter heeft zich echter niet inhoudelijk uitgesproken over de vraag of in de criteria had mogen worden gevraagd naar een keurmerk.

Er is geen uitspraak bekend over de Duurzaam Inkopen criteria. Een negatieve uitspraak is ook niet direct te verwachten, gelet op de zorgvuldige wijze van totstandkoming. Echter, ook voor de Europese Commissie is duidelijk dat het terrein van inkopen, en keurmerken in het algemeen, lastig is en het DG Interne Markt wil de toepassing van beleidsdoelstellingen binnen het aanbestedingsdomein meer gaan coördineren. Mogelijk leidt dit tot een nieuwe Mededeling. Ook specifiek op de terreinen hout en sociale criteria wordt overlegd met lidstaten om tot helderheid te komen. Een slag om de arm is daarom altijd nodig.

Bronnen

- Aanbestedingsrichtlijn: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0018:NL:NOT>
- Criteria Duurzaam Inkopen: www.vrom.nl/duurzaaminkopen
- Rechtszaken: <http://zoeken.rechtspraak.nl/default.aspx>, vul daar het LJN-nummer in.
Groningen: LJN: BB8575
Alkmaar/Den Helder: LJN: BL7898
Boskoop: LJN: BD3219
Utrecht: LJN: BD9875